

ԺԱՂԱՎՐԴԱԿԱՆ ԲԺՇԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՔԱՐԻԻՂԻ ՄԱՍԻՆ

Վերջերս, երբ փարիզի Ֆրանսական բժշկական պարբերաթերթերը տարիւղի դարձանաբանական ուղւածներուն մասին թեր ու դէժ կարծիքներ կը յայտնէին, Ծրանասյի գաւառներէն Հոսան տեղեկութիւններ, որոնք անհրաժեշտ է արձաւագրել ժողովրդական բժշկութեամբ Համար բացուած այս էջերուն մէջ:

Բժշկութեան մէջ, դիտենք թէ քարիւղը, իբրեւ արտաքին գեղ, կը դործածենք սպաննելու և բնաջնելու Համար մարկարոյն միջատները, որոնք կը սնանին մարդուն վրայ: Գիտու և սեռական դործարաններու յատուկ ոլիթին, զոսի մարկարոյն տնտեսիկին դէժ քարիւղին առած ուղւածները ծանօթ են թէ՛ բժշկաբաններուն, թէ՛ տղուաբոյժին, և հիմէ՛ն ի վեր:

Արտաքին դործածութենէն զատ, ոչ ոք կը խորհէր, սակայն, զայն դործածել իբրեւ մեքէիմ դիշ:

Տօգթ. Վէրիէր Հրատարակեց պարագայ մը, որ ծնունդ առաւ Հետաքրքրութեան, նոր քննութիւններու և վիճարանութիւններու:

Մայր մը, դիտութեան մէջ, չափ մը քարիւղ կը խցնէ իր փոքրիկ դուստիկին, որ ստամոքսի անշլան խանդարութենէ: զատ ուէ՛ մտահոգութիւն չի պատճառեր ու կ'աղէկնայ:

Ահա հարցը կը ծագէ արդէն: Գարիւղը անմահ է: Երկու Հեղինակներ, Ատրիան և Գարդէ, մարդու մը, զոսի դէժ, 60 կրամ քարիւղ խցուցած են, առանց ուէ՛ վտանգի: Նօթնաթէլ և Ծիլիփփի կը պնդեն թէ քարիւղը անմահ է, չի թուաւորեր՝ երբ չափով կը արուի:

Ես կը յիշեմ, մեր դիւղին մէջ, Ծերունի մը, որ խաւին եփած և, սխալմամբ, քարիւղով ոտոզած ու կերած է, առանց վնաս կրելու իր ստամոքսին մէջ: Հոս փարիզի մէջ, ընկերս, Գարաւ ըլլալով, չիւր տնկած և քարիւղ խմած է՛ առանց իմանալու ուէ՛ ցաւ: Ժիւլո է որ, ետէն, կուրպղեռապ մը անցուց, բայց ոլիշ կը վկայէր որ քարիւղին Հետեանքն էր այդ: Որովհետեւ քարիւղը ի՞նչպէս կը Հասնէր մինչև կուրպղի, առանց ստամոքսին վնասելու նախապէս:

Հակառակ այս կարծիքներուն և իրական պարագաներուն, պակաս չէ թիւր այն բժիշկներուն, որոնք, ինչպէս Գալթապը՝ իր Ախտաբանութեան դերքին մէջ, և ուրիշ բժշկարաններ, կը պնդեն թէ քարիւղը դործածել ներքին ճամբով՝ վտանգաւոր է, և չա՛տ: Նոյնիկ Լոպանէն Հեղինակ մը մօրթի վրայ քարիւղի շփումներն տնդած վտանգաւոր կը դանէ:

Վտանգի այս վտիւրուն դէժ, տօգթ. Վէրիէր, Թելադրուած և քաջալերուած՝ իր քաղած պատմութենէն, կ'առաջարկէ ներքին ճամբով ևս դործածել քարիւղը, օգտուելու Համար անոր Հակամարումային աղղեցութիւններէն, բայց իբրեւ կանխազգուշութիւն՝ Հետը խառնելով բուսային իւղ մը: Գարիւղը Հրաշալի թոյն մըն է ճճիներու և ստորնակարգ անասնիկներու Համար: Նկատի ունենալով այս պարագան Տօգթ. Վէրիէր փոքրիկ Համար կ'առնէ շուտ մը՝ որ ճճիներ ունի իր

մարտդական խողովակին մէջ, և կը խմցնէ բուսային իւղով խառն քարիւղ: Եունը արեւախառն պէտք մը ընելով, կը պարզէ իր աղիքներուն մէջ ընակող խուրձ մը ճճի: Մեծ յաշտութիւն: Որովհետեւ երբ չունենը կ'աղաւթին ճճիներէն, կ'աղաւթի մարդն ալ kyste hydatique ֆն, որ չունը կուտայ մարդուն: Սակայն մարդու ճճիներուն դէմ Հանրէ Գուգէ դեռ կը վարանէ՝ առաջարկել քարիւղ:

Հարցը այս վիճակին մէջ էր, երբ ժողովուրդը Հասու օգնութեան, իր առժիկ բժշկութենէն փորձառական օրինակներ և պատմութիւններ բերելով՝ ք Հաստատութիւն վերջին փորձերուն:

Ռուֆօր-Սիւր-Մէր քաղաքէն աը լա Թուր կը գրէ. «35 տարիէ ի վեր աղոցը և ուրիշ չափահասներու քարիւղ կը խմցնեմ, ընալնջելու համար անոնց փորէ ճճիները: Տարիքի համաձայն, դաղջ ջուրէ մէջ կը լեցնեմ մէկ կամ երկու գլալ (ապուրի) քարիւղ: Այդ ջուրով դրեխ (շիբիմիլ) կ'ընեմ: Կարելի է դրեխ ընել ամէն օր, մինչև որ մէկ ճճի չմնայ ներքը: Ունէ վառող լեմ տեսած մինչև այսօր»:

Թարդ քաղաքէն Տիւրան-Տաութ կը գրէ թէ տեսած է մէկը, որ շաքարախի բուսման համար 4-8 գլալ (ապուրի) քարիւղ կը խմցնէր, և՛ ուրիշ մը, որ ճահճաւորէ բռնուած ըլլալով, 250-300 կրամ զուտ քարիւղ խմած է, ջերմի նոսրանքը վիճեցնելու նպատակով՝ համաձայն իր ճճին փորձառութեան:

Բժիշկ մըն ալ Մարօքէն կը գրէ թէ գիւնըական մը, որ բնաւոր ժանտաւենդի բռնուած էր, դիտակցութիւնը կորսնցուցած պահուն, ծարաւ անցնելու համար, սխալմամբ կը խմէ քարիւղ: Բժիշկը, որ հիւանդին առողջանալը տեսած է, կը խորհի թէ արդեօք քարիւղը նպատաւոր դեր մը չունեցա՞ւ հիւանդին վրայ:

Նոր պատմութիւն մըն ալ: Զիւտոր գիւնոր մը, արհեստով՝ խման, սովորութիւն ունէր քարիւղը խմել ջուրէ պէտ: Իր այս վարժութեամբ դրաւ կը մտնէր շիշ մը դէնիի համար: Եւ անժիջապէս, պատէն վար կ'առնէր լամբարը, քարիւղը կը պարպէր դաւաթի մը մէջ և կուլ կուտար: Ու, հակառակ որ շարքը 3-4 անգամ նման մրցումներ կը կատարէր, երբե՞ք չէր հիւանդանար, այլ միայն քերանք սաստիկ կը հոտէր:

Այս ամէնը լաւ բայց ես ոչ ոքի պիտի թելադրէի քարիւղ խմել:

ՇԱՄԱՐԵ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՅԱՏԿՈՏԻՔԻՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

Մօտ 30-35 տարի առաջ, Արարիկէրի մէջ, ընտանիքի մը անդամները, ցատկոտաբէ (impétigo) աղօթքով բուսելու, ժառանգարար միացած մասնագիտութիւն ունէին: Վէրքերուն վրայ մամիշակագոյն միւլմնով խաշ մը շինէնէ ետք, կ'աղօթէին և ցատկոտաբէ քանի մը օր ետք կ'անհետանար, կը պատմէ ընթերցող մը:

Իրականին մէջ մանիշակադոյն մեխան է բուսել դեղը: Ներկայիս մորթային հիւանդութիւններու ծանօթ մասնագէտներ մանիշակադոյն վուլէի (violet de gentiane) ալճօլի մէջ լուծոյթը յաճախ կը դորժածեն մորթի թարախոտ վէրքերուն դէմ: